

Dood zijn, is dat voor altijd?
Lies Scaut
Illustraties en vormgeving van Isabelle Geeraerts

Eerste druk: januari 2020

© 2020, Lies Scaut, Isabelle Geeraerts en Van Halewyck
Van Halewyck maakt deel uit van Pelckmans uitgevers nv
www.pelckmansuitgevers.be
Brasschaatsteenweg 308, 2920 Kalmthout, België

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande en schriftelijke toestemming van de uitgever, behalve in geval van wettelijke uitzondering. Informatie over kopieerrechten en de wetgeving met betrekking tot de reproductie vindt u op www.reprobel.be.

All rights reserved. No part of this book may be reproduced, stored or made public by any means whatsoever, whether electronic or mechanical, without prior permission in writing from the publisher.

D/2020/7104/36
ISBN 978 94 6383 016 4
NUR 218

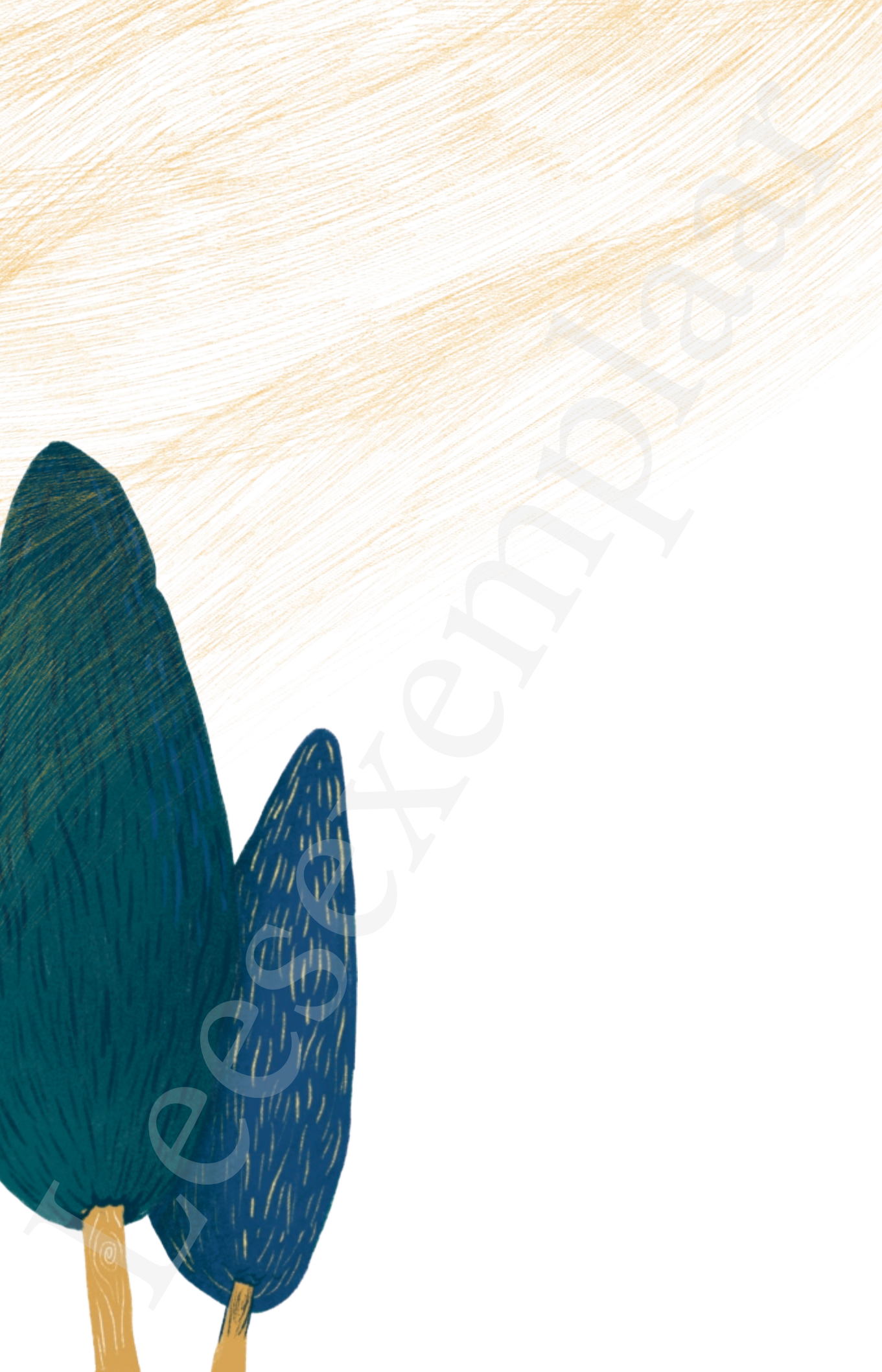
vanhalewyck.be

 [vanhalewyck](https://www.facebook.com/vanhalewyck) [vanhalewyck](https://twitter.com/vanhalewyck) [van_halewyck](https://www.instagram.com/van_halewyck)

Dood zijn, is dat voor altijd?

*En alle andere vragen
van kinderen over de dood*

*Bedankt, kinderen,
voor het delen van jullie vragen met mij.
Voor jullie open en eerlijke uitspraken die vaak
een glimlach op mijn gezicht toeverden.
Voor jullie kracht en speelsheid in het omgaan met de dood.
Voor jullie creativiteit om het leven weer verder te zetten.
Voor jullie eerlijke emoties, die elkaar heel snel
kunnen afwisselen maar steeds eindigen met een lach.*

*Wat kunnen wij nog
veel van jullie leren.*

Free exemplaar

Inhoudstafel

Inleiding	8
Vragen over:	
De dood	10
Hulpverlening en redden	24
Afscheid nemen	36
De afscheidsdienst	48
Begrafenis en crematie	60
Dramatische overlijdens	72
Gevoelens	84
Omgaan met de dood in andere culturen	96
Hoe verder leven na het verlies?	110
Rituelen	122
Tot slot	132
Moeilijke woorden	134
Helpende boeken en websites	140

Inleiding

Dag lezer,

Wanneer je dit boek begint te lezen, heb je mogelijk net iemand verloren die je heel graag zag. Of misschien gaat er binnenkort iemand sterven die nu heel erg ziek is. Het is normaal dat je dan met veel vragen zit. Je doet er dan ook goed aan om antwoorden te zoeken.

Ouders vinden het vaak moeilijk om over de dood te praten met kinderen. Ze weten niet goed hoe het aan te pakken of zijn bang dat ze iets verkeerd zullen zeggen. Dan zwijgen ze vaak liever en houden kinderen zo ver mogelijk weg van de dood.

Maar dat neemt jouw vragen niet weg. En kinderen die met vragen zitten, gaan altijd op zoek naar antwoorden. Krijg je die niet van een volwassene, dan ga je ze zelf fantaseren. Daar kunnen wel eens verkeerde verhalen door ontstaan. Doodgaan kan dan iets heel engs worden.

Om dat te voorkomen, heb ik dit boek voor jou geschreven. Je vindt hier heel veel vragen in terug die kinderen stellen als ze met een overlijden te maken krijgen. Geen enkele vraag is te gek of te stom om te stellen. Op elke vraag wordt een antwoord gegeven, en ook enkele tips die je hopelijk kunnen helpen. Het belangrijkste is echter dat je niet alleen blijft zitten met je vragen. Praat er steeds over met een volwassene, zodat jullie samen naar antwoorden kunnen zoeken.

Wanneer je woorden tegenkomt die je niet begrijpt, kan je altijd achteraan in het boek gaan kijken of het in de lijst van moeilijke woorden staat. Daar staat een korte uitleg bij het woord.

Mensen vinden het vaak moeilijk om te praten over de dood. Door er heel open over te schrijven, hoop ik dat dit boek jou kan helpen om antwoorden te vinden. Je kan er dan nog steeds verder over praten met je ouder(s). Hopelijk lezen ook ouders dit boek zodat ze kinderen kunnen helpen bij hun vragen. Misschien ben je zelf nog te jong om alles te kunnen lezen. Vraag dan aan je ouder(s) om je te helpen door het voor te lezen. Zo kunnen jullie er al meteen over praten.

Dood gaan we ooit allemaal. Hopelijk pas als we erg oud zijn. Sterven hoort bij het leven, dus kunnen we er maar beter iets gewoons van maken in plaats van iets engs.

Ik wens je mooie gesprekken toe. Sluit de overledene in je hart. Daar kan niemand hem of haar nog komen wegnemen. Herinneringen gaan niet dood, zolang jij ze in leven houdt.

Lieve groet,

Lies.

De dood

Wanneer je te horen krijgt dat iemand die je goed kent gestorven is, gaan er allerlei vragen door je hoofd. Vragen waarop volwassenen niet meteen een antwoord weten of het niet durven te zeggen. Op de vragen die volgen, krijg je een eerlijk en duidelijk antwoord. Volwassenen denken vaak dat kinderen dat allemaal niet hoeven te weten. Dat het te moeilijk en te pijnlijk is om over de dood te praten. Toch is dat heel belangrijk. Want als je geen antwoorden op je vragen krijgt, ga je er zelf verzinnen. En die zijn niet altijd juist.

Het is heel normaal dat je nog niet goed begrijpt wat dood zijn betekent. Wanneer is iemand nu echt dood? En kan die dan niet meer opnieuw levend worden? Vaak hopen kinderen dat dit wel kan. In sprookjes lees je dat toch ook!

De moeilijkste vraag is de waarom-vraag. Waarom krijgt iemand kanker? Waarom moet nu net jouw papa een hartaanval krijgen? Waarom, waarom, waarom...

Soms zijn er vragen waar geen juist antwoord op te vinden valt. Maar durf vooral alles te vragen waar je mee zit.

Wanneer is iemand dood?

Alleen dokters kunnen vaststellen wanneer iemand dood is. Dat is het geval wanneer iemand zo erg gewond of ziek is dat het lichaam niet meer kan werken zoals het hoort. Hij kan dan niet meer ademen, het bloed kan niet meer door zijn aderen stromen en hij is niet meer bij bewustzijn. Daardoor werken de belangrijkste organen, zoals het hart en de hersenen, niet meer en kan die persoon niet meer ademen, drinken, eten, bewegen, praten, horen, voelen, groeien enzovoort. Het lichaam kan helemaal niets meer.

Vergelijk je lichaam met een grote koekjesfabriek. Een fabriek waarin heel veel machines staan die allemaal moeten werken om de koekjes te kunnen maken.

In de eerste machine worden alle ingrediënten, zoals bloem, water, suiker enzovoort, gestopt die daarna via een transportband naar de kneedmachine worden gebracht. In die machine wordt alles goed gemengd en gekneet tot deeg. Dat deeg hebben we nodig om koekjes van te maken.

Vanuit de kneedmachine wordt het deeg opgesplitst in kleinere hoopjes die allemaal naar andere machines gaan om verschillende vormpjes te maken. In de ene machine worden hartjesvormen gemaakt, in een andere sterretjes en in nog een andere mannetjes. En zo zijn er heel veel machines die allemaal verschillende koekjesvormen maken. Al de vormpjesmachines maken hun eigen koekjes en zorgen ervoor dat ze klaar zijn om op te eten.

Zolang al de machines goed werken en er genoeg ingrediënten zijn, kunnen alle koekjesvormen gemaakt worden. Soms gebeurt het echter dat een machine niet meer zo goed werkt. Dan moet er iemand komen kijken en die proberen te herstellen. Het kan ook gebeuren dat de ingrediënten op zijn en de machines niets meer krijgen. Dan kunnen er helemaal geen koekjes meer gemaakt worden en stopt de fabriek met werken.

En zo gaat het ook bij ons.

Wij hebben drinken, eten en zuurstof (door te ademen) nodig als ingrediënten om ons lichaam te doen werken. Onze belangrijkste transportbanden zijn ons bloed en onze longen. Die zorgen ervoor dat al de ingrediënten naar de verschillende organen gestuurd worden, waardoor die kunnen werken. Als een van onze organen niet meer goed werkt of ziek is, kunnen dokters het soms vervangen of genezen. Maar wanneer dat niet meer kan, stopt het orgaan met werken.

De meeste van onze organen hebben we echter nodig om te kunnen leven. We kunnen bijvoorbeeld niet zonder hersenen, hart, longen, darmen, maag enzovoort. En die kunnen alleen maar werken als we echt alle ingrediënten binnenkrijgen.

Onze hersenen kunnen bijvoorbeeld niet zonder zuurstof. En als onze hersenen niet meer werken, kunnen we niets meer. Het bloed kan alleen maar als transportband werken als er ingrediënten binnenkomen om te transporteren. Zodra er niets meer binnenkomt, stopt het bloed met door de aderen te stromen en kunnen de organen niet meer werken.

Dus wanneer we niet meer kunnen ademen stopt ons lichaam zeer snel met werken. Dan zijn we dood.

★ *Vraag aan je ouders hoe en wanneer iemand is doodgegaan.*

★ *Wie heeft vastgesteld dat hij/zij dood is?*

★ *Praat met je ouders over de doodsoorzaak en stel hen alle vragen die je hebt. Hoe meer je weet, hoe beter je het kan begrijpen.*